

Завдання* для учасників III етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з історії

8 КЛАС

Максимальний час виконання завдань – 4 години
Максимальна кількість балів – 124

I. Прочитайте запитання, що їх укладено відповідно до формату гри «Що? Де? Коли?». Запишіть логічні відповіді на ці запитання. *Кожна правильна відповідь – 1 бал. Всього – 10 балів.*

1. Їх носили ще в Стародавньому Єгипті, виготовляючи з мотузочок. За формою нагадували воронячі гнізда. Для фараонів їх робили з вовни або з волокон фінікової пальми. Вони мали правильну геометричну форму: круглу, трапецієподібну або краплеподібну. Щоб не псувалися від дощу, їх скріплювали бджолиним воском. Про що мовиться?
2. За законами Хаммурапі, її віддавали, щоб отримати позику. Якщо боржник не міг розплатитися, кредитор мав право забрати її, але не більше, ніж на три роки, після чого зобов'язувався повернути в такому стані, як брав. Хто вона?
3. В історію України ввійшло чимало імен видатних діячок, скажімо, Леся Українка, Марія Заньковецька, Соломія Крушельницька. Ім'я якої легендарної жінки першим зафіксовано в давньоукраїнських писемних історичних джерелах?
4. Після того як Святослав Хоробрий захопив болгарське місто Переяславець, він намірився воювати з візантійцями. Ті, готуючись до війни з хоробрими русичами, запропонували данину: князеві та дружині. Що таким способом з'ясували візантійці?
5. Із «Повісті минулих літ» відомо, що князь Святополк убив своїх братів Бориса і Гліба. За те його іменували прізвиськом Окаянний. Сучасні історики доводять, що такого не було. Але Святополк все ж залишився Окаянним. Поясніть походження прізвиська.
6. Цьому «слову» віддавали належне Дмитро Бантиш-Каменський, Михайло Максимович, Іван Вагилевич, Олександр Потебня, Степан Руданський, Іван Франко, Михайло Грушевський, Максим Рильський, Омелян Пріцак та інші. Присвячену йому п'ятитомну енциклопедію видано у 1995 р. Коли (рік) написано це «слово»?
7. Вони в усі століття (крім останніх) обходилися дуже дорого. Щасливий володар навіть однієї з них уважався безперечним багатієм. Десяток їх коштував цілого статку. Сотню могла дозволити собі лише та людина, в жилах якої текла «блакитна кров». Кожна з них виглядала шедеврально. Про що мовиться?
8. Деякі несвідомі дорослі лякають маленьких дітей міфічним Бабаєм. А от половецькі та кримськотатарські матері мали усі підстави лякати своїх нащадків іменами історичних осіб, які завдали багато поразок їхнім військам. Назвіть імена й прізвиська тих осіб.
9. Назва цієї пряної рослини походить з мови ацтеків, а назва країни – з мови кечуа, так що очевидний збіг є випадковим. Назвіть рослину і країну.
10. У фільмі «Пропала грамота» один із головних героїв наспівує рядки пісні: «Ой як цілив – царя вцілив, а царицю – в потилицю». Хто саме той легендарний влучний стрілець? Назвіть його ім'я, прізвище і прізвисько.

II. Прочитайте крилаті вислови, гасла, фрази, що стали крилатими. Укажіть роки їх появи. *Кожна правильна відповідь – 1 бал. Всього – 12 балів.*

1. «Бійтесь данайців, які приносять дарунки».	7. «Свята простота».
2. «Драконівські закони».	8. «Йти до Каносси».
3. «Гуси Рим урятували».	9. «Хай буде се мати городам руським».
4. «Піррова перемога».	10. «Мертвий сорому не зазнає».
5. «Перейти Рубікон».	11. «Кожен хай держить отчину свою».
6. «І ти, Брутте?»	12. «О, лихіша лиха честь татарська!»

III. Прочитайте логічні трійки понять. Установіть їх спільні та відмінні ознаки в розрізі окремо взятої трійки. Застосуйте поняття в історичному контексті і сформулюйте висновки для кожної трійки. *Установлення спільних та відмінних ознак, застосування – 0–2 бали (0 – відповідь відсутня, 1 – відповідь часткова, 2 – відповідь вичерпна) за кожне поняття (6 балів за трійку). Наявність висновків – 1 бал за трійку. Разом – 7 балів за трійку. Всього – 21 бал.*

1. Землеробство – вирубно (підсічно)-вогневе, перелогове, трипільне.
2. Козак – низовий, реєстровий, городовий.
3. Республіка – аристократична, боярська, шляхетська.

* І завдання укладено на основі книги: «Панчук І. 600 запитань і відповідей про Україну у форматі інтелектуальної гри «Що? Де? Коли?» / Ігор Панчук. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2014. – 112 с.».

IV. Розв'яжіть кросворд. У виокремлених клітинках отримаєте поняття. Поясніть його значення. Визначте і запишіть тему кросворду. *Кожне правильно відгадане ім'я, прізвище чи прізвище – 1 бал. Визначення поняття – 0–2 бали. Назва теми – 1 бал. Всього – 16 балів.*

		1												
							2							
					3									
						4								
				5										
6														
				7										
					8									
	9													
						10								
					11									
					12									
			13											

1. Син Юрія Довгорукого, володимиро-суздальський князь (1157–1174).
2. Нащадок Рюриковичів за деякими даними, засновник Литовської держави, великий князь (1251–1263).
3. Син Давида та Вірсавії, автор деяких розділів Біблії, правитель єдиної Ізраїльської держави: третій цар (965–928 до н. е.).
4. Родич Юлія Цезаря, давньоримський принцепс (27 до н. е. – 14).
5. Політик, славнозвісний полководець, «залізний кульгавець», засновник династії Тимуридів, емір (1370–1405).
6. Син вільновідпущеника, онук раба, засновник доміанату, правитель Римської держави: імператор (284–305).
7. Син Генріха VI та сицилійської принцеси, очільник шостого Хрестового походу, король Німеччини, Сицилії, Єрусалиму, правитель Священної Римської імперії німецької нації: імператор (1220–1250).
8. Полководець, гунський вождь (434–453).
9. Син Фрідріха II з роду Гогенштауфенів, учасник третього Хрестового походу, правитель Священної Римської імперії німецької нації: імператор (1155–1190).
10. Виходець із селянської сім'ї, законодавець, правитель Візантії: імператор (527–565).
11. Син правителя Джучі, онук Чингізхана, засновник Золотої Орди, хан (?–1255).
12. Правитель держави Маур'їв: імператор (273–262 до н. е.).
13. Представниця грузинської династії Багратіоні: онука царя Давида IV Будівельника, донька царя Георгія III; цариця (1184–1213).

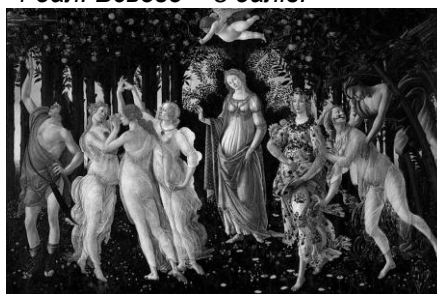
V. Розгляньте зображення історично-культурних пам'яток. Назвіть імена й прізвища (за наявності) їх авторів, творців. *Кожна правильна відповідь – 1 бал. Всього – 8 балів.*

А

Б

В

Г

Д

Е

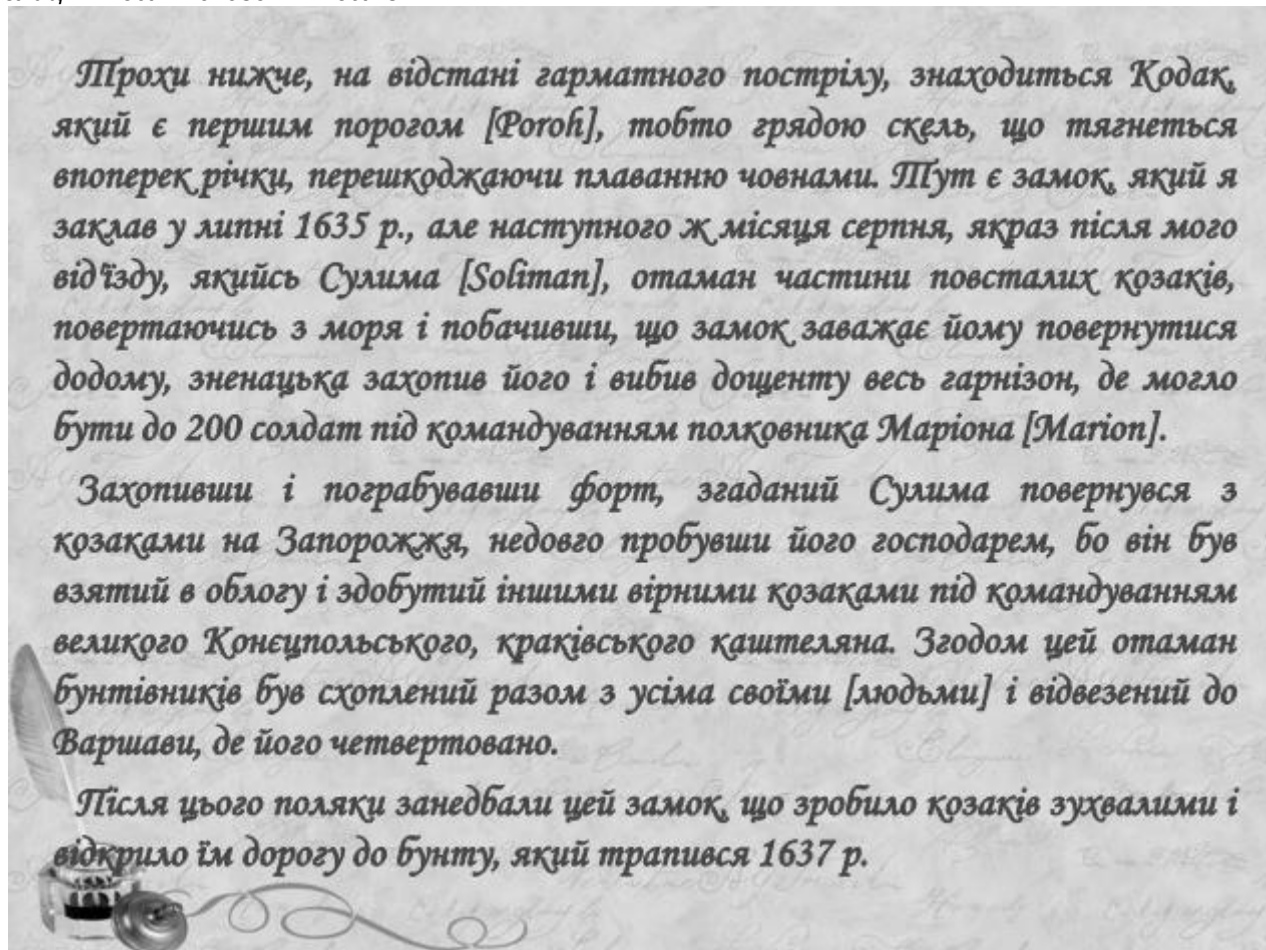

Ж

З

VI. Прочитайте документ. Дослідивши його текст, заповніть таблицю, відповідаючи на поставлені запитання. Кожне правильне заповнення секторів 1–5 – 1 бал, секторів 6–8 – 0–2 бали (0 – відповідь відсутня або неправильна, 1 – відповідь часткова, 2 – відповідь вичерпна). Дотримання формату таблиці – 1 бал. Всього – 12 балів.

Назва джерела про подію (звідки?)	Дата події (коли?)	Назва події (що?)	Дійова/і особа/и події (хто?)	Місце (сучасне) події (де?)	Причини події (чому?)	Перебіг події (як?)	Наслідки події (результат?)
					1. 2.		1. 2.

VII. Розкрийте зміст теоретичного питання. Тема: «Козацькі реєстри в офіційних документах Речі Посполитої (остання третина XVI – 30-і рр. XVII ст.)». Візьміть до уваги, що оцінюватимуться такі критерії: • відповідність змісту викладу умові завдання – 0–3 бали (тут і далі – 0 балів – не виконано; 1–2 бали – виконано частково; 3 бали – виконано повністю); • знання та аргументоване, достатнє для розкриття теми, застосування основних історичних категорій: історичної хронології; термінології; персоналістики; географії; джерелознавства – 0–3 бали; • з'ясування причинно-наслідкових зв'язків – 0–3 бали; • логічність та послідовність викладу матеріалу – 0–3 бали; • наявність висновків – 0–3 бали; • виявлення загальної ерудиції – 0–3 бали; • дотримання вимог сучасної української мови – 2 бали. Всього – 20 балів.

VIII. Розгляньте адміністративну карту сучасної України. У таблиці біля кожної цифри запишіть відповідну назву області чи республіки і літеру, що позначає подію, яка в тій області чи республіці відбулася. *Кожна правильно встановлена відповідність – 1 бал. Всього 25 балів.*

1.	_____	13.	_____
2.	_____	14.	_____
3.	_____	15.	_____
4.	_____	16.	_____
5.	_____	17.	_____
6.	_____	18.	_____
7.	_____	19.	_____
8.	_____	20.	_____
9.	_____	21.	_____
10.	_____	22.	_____
11.	_____	23.	_____
12.	_____	24.	_____
		25.	_____

А. Заснування столиці Малої Скіфії – міста Неаполь. **Б.** Надання місту Брацлав статусу адміністративного центру однойменного воєводства. **В.** Спорудження Верхнього замку (замку Любарта). **Г.** Виявлення Борисом Мозолевським скіфської золотої пекторалі. **Д.** Розгортання битви русько-половецького війська з монголами біля ріки Калка. **Е.** Спалення княгинєю Ольгою міста Іскоростень. **Є.** Заснування давньогрецького поліса Ольвія. **Ж.** Розташування найдавнішої (в Центральній та Східній Європі) стоянки архантропів. **З.** Підкорення волинським князем Романом Мстиславовичем міста Галич. **И.** Заснування Дмитром Вишневецьким першої Січі на острові Мала Хортиця. **І.** Перенесення (тимчасове) в 1360-х рр. ханом Абдулахом столиці Золотої Орди в Подінців'я (неподалік села Шипилівка Попаснянського району). **К.** Ухвалення «Правди Ярославовичів». **Л.** Розгортання битви литовсько-руського війська з монголами біля ріки Сині Води. **М.** Створення православними вірянами братства при Успенській церкві, що на вулиці Руській. **Н.** Написання Пересопницького Євангелія. **О.** Спорудження Хотинської фортеці. **П.** Заснування давньогрецького поліса Тіра. **Р.** Розгромлення військами Данила Романовича монгольських загонів воеводи Куремси біля міста Кременець. **С.** Спорудження (біля 1430 р.) кримськими татарами фортеці Кизикермен. **Т.** Розгортання битви між польськими і козацькими військами в урочищі Солониця. **У.** Спорудження Покровської церкви-фортеці у селі Сутківці. **Ф.** Розташування трипільського протоміста Майданецьке. **Х.** Скликання з'їзду князів у місті Любеч, де легітимізовано роздробленість Русі. **Ч.** Втілення «плачу» княгині Єфросинії Ярославни в очікуванні чоловіка Ігоря Святославовича. **Ц.** Відгалуження «зіомської сакми» – шляху, котрим татарські орди нападали на українські землі.

Завдання для учасників III етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з історії

9 КЛАС

Максимальний час виконання завдань – 4 години

Максимальна кількість балів – 124

I. Прочитайте запитання, що їх укладено відповідно до формату гри «Що? Де? Коли?». Запишіть логічні відповіді на ці запитання. *Кожна правильна відповідь – 1 бал. Всього – 10 балів.*

1. Батько одного – Феодосій, іншого – Всеволод. Обидва вони – «єдиноборці». Назвіть імена й прізвища обох.
2. Він був одним з найвизначніших учених свого часу. Подейкують, що навіть учив інших визначних людей, скажімо, того, ким пишаються поляки. Він першим з українців очолив перший іноземний вищий навчальний заклад, першим з українців друкував свої твори. Назвіть рік видання найвідомішого.
3. У вірші «Розрита могила» Тарас Шевченко звертався до відомого історичного діяча, називаючи його «нерозумним сином»: «Подивись тепер на матір, / На свою Україну». Кого поет звинувачував у бідах Батьківщини, кого слід було «у колисці задушити», «під серцем приспати»?
4. Він знав десять мов, укомплектував величезну бібліотеку, написав десятки літературних і публіцистичних творів. Йому вдалося посісти найвищу посаду, але керувати фактично не довелося. Найбільше він прославився створенням документа, який уважається першим такого типу у світі. Коли (*день, місяць, рік*) ухвалено документ?
5. У 1772 р. Австрія, Пруссія і Росія підписали конвенцію про перший поділ Речі Посполитої. Усі спільні документи починалися словами: «В ім'я ____». То в ім'я кого поділили Польщу? Запишіть відповідь двома словами.
6. У Росії вперше цю «вільну професію» заборонила Катерина II в 1792 р., а в 1822 р. – її онук Олександр I. Відтоді вони діяли напівлегально. У 1906 р. були поміж депутатів Державної Думи, а в 1917 р. Олександр Керенський керував Тимчасовим урядом. В Україні цими «ремісниками» вважають Івана Котляревського, можливо, Івана Франка, Симона Петлюру та ін. Хто вони?
7. «Шум був великий і скидався на те, ніби кілька возів із хмизом проїжджали лісом, заваленим на чверть аршина сухим листям», – так Микола Гоголь описав одну з петербурзьких канцелярій. Проте до вчиненого шуму ані ворони, ані кури не мали жодного стосунку. Назвіть двома словами те, що створювало шум, вказуючи на «матеріал».
8. Усі видання «Кобзаря» Тараса Шевченка починаються одним і тим самим твором. Прочитуйте його перший рядок.
9. Свого часу Іван Франко написав слова: «Ти не січеш, не б'єш, в Сибір не шлеш, / Лиш, мов упир, із серця соки ссеш?». Назвіть державу, до якої звертався поет.
10. Руїни Херсонеса, собор святої Софії, церква в селі Суботів, Успенський собор Києво-Печерської лаври, Львівський оперний театр, будинок Верховної Ради України або будинок Української Центральної Ради в Києві, краєвид Чернечої гори в місті Канів, в'їзна вежа Луцького замку, будинок Києво-Могилянської академії. Де, окрім Інтернету, ці пам'ятки кожен українець може побачити щоденно?

II. Прочитайте крилаті вислови, гасла, фрази, що стали крилатими. Укажіть роки їх появи. *Кожна правильна відповідь – 1 бал. Всього – 12 балів.*

1. «Троянський кінь».
2. «Триста спартанців».
3. «Vae victis!»
4. «Гордіїв вузол».
5. «Прийшов, побачив, переміг!»
6. «Чия влада, того й віра».
7. «Париж вартий меси».
8. «Я мислю, отже, я існую».
9. «Десятиліття “золотого спокою”».
10. «Виб'ю з лядської неволі весь руський народ».
11. «Мазепинець».
12. «За нашу і вашу свободу!»

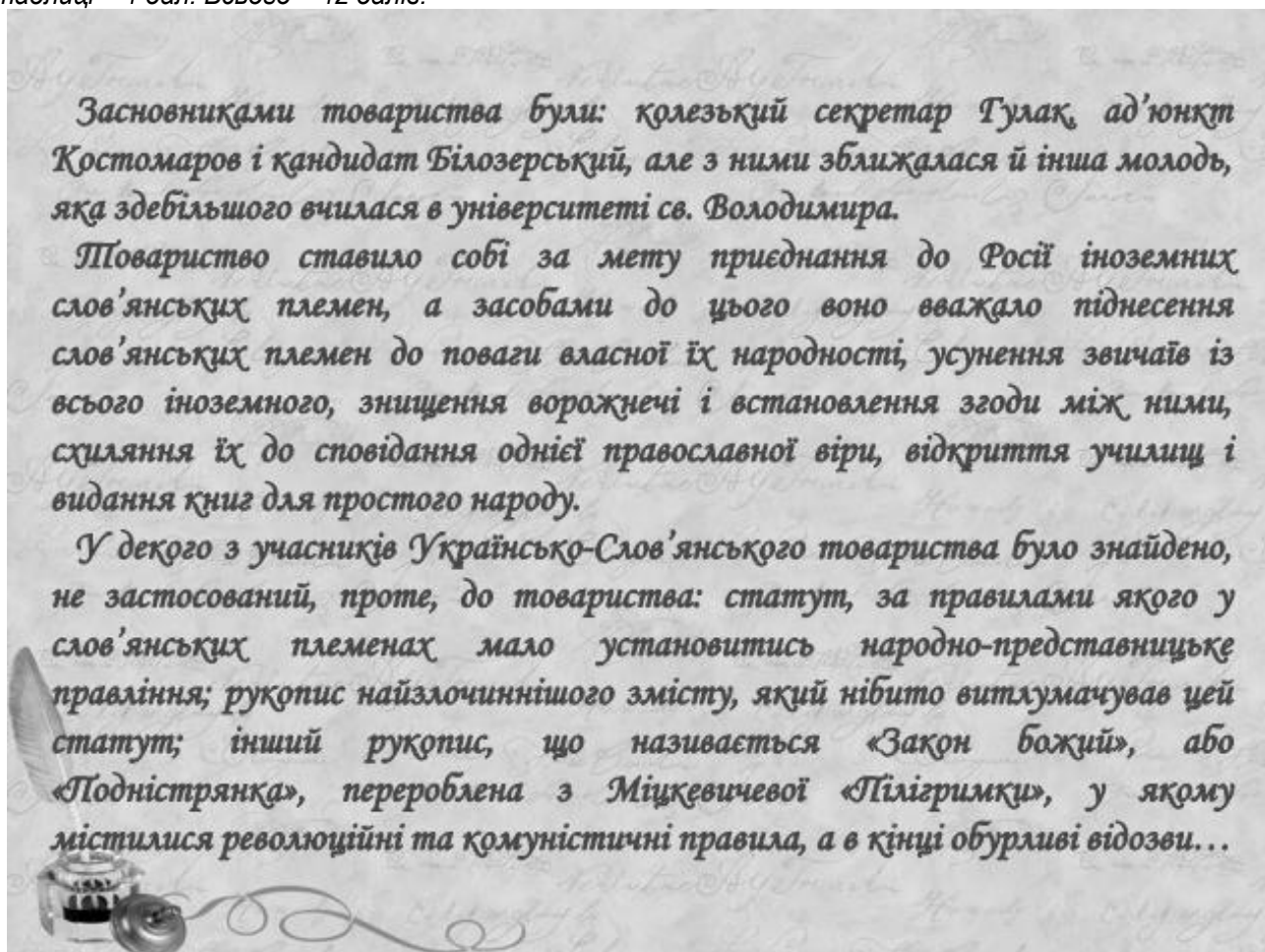
III. Прочитайте логічні трійки понять. Установіть їх спільні та відмінні ознаки в розрізі окремо взятої трійки. Застосуйте поняття в історичному контексті і сформулюйте висновки для кожної трійки. *Установлення спільних та відмінних ознак, застосування – 0–2 бали (0 – відповідь відсутня, 1 – відповідь часткова, 2 – відповідь вичерпна) за кожне поняття (6 балів за трійку). Наявність висновків – 1 бал за трійку. Разом – 7 балів за трійку. Всього – 21 бал.*

1. Виробництво – ремісниче, мануфактурне, фабричне.
2. Війна – династична, громадянська, національно-визвольна.
3. Культура – елітарна, археологічна, національна.

IV. Розв'яжіть кросворд. У виокремлених клітинках отримуєте поняття. Поясніть його значення. Визначте і запишіть тему кросворду. *Кожне правильно відгадане ім'я, прізвище чи прізвище – 1 бал. Визначення поняття – 0–2 бали. Назва теми – 1 бал. Всього – 16 балів.*

VI. Прочитайте документ. Дослідивши його текст, заповніть таблицю, відповідаючи на поставлені запитання. Кожне правильне заповнення секторів 1–5 – 1 бал, секторів 6–8 – 0–2 бали (0 – відповідь відсутня або неправильна, 1 – відповідь часткова, 2 – відповідь вичерпна). Дотримання формату таблиці – 1 бал. Всього – 12 балів.

Назва джерела про подію (звідки?)	Дата події (коли?)	Назва події (що?)	Дійова/і особа/и події (хто?)	Місце (сучасне) події (де?)	Причини події (чому?)	Перебіг події (як?)	Наслідки події (результат?)
					1. 2.		1. 2.

VII. Розкрийте зміст теоретичного питання. Тема: «Фольклористика як одна із складових першого етапу українського національного відродження». Візьміть до уваги, що оцінюватимуться такі критерії: • відповідність змісту викладу умові завдання – 0–3 бали (тут і далі – 0 балів – не виконано; 1–2 бали – виконано частково; 3 бали – виконано повністю); • знання та аргументоване, достатнє для розкриття теми, застосування основних історичних категорій: історичної хронології; термінології; персоналістики; географії; джерелознавства – 0–3 бали; • з'ясування причинно-наслідкових зв'язків – 0–3 бали; • логічність та послідовність викладу матеріалу – 0–3 бали; • наявність висновків – 0–3 бали; • виявлення загальної ерудиції – 0–3 бали; • дотримання вимог сучасної української мови – 2 бали. Всього – 20 балів.

VIII. Розгляньте адміністративну карту сучасної України. У таблиці біля кожної цифри запишіть відповідну назву області чи республіки і літеру, що позначає подію, яка в тій області чи республіці відбулася. *Кожна правильно встановлена відповідність – 1 бал. Всього 25 балів.*

1. _____	13. _____
2. _____	14. _____
3. _____	15. _____
4. _____	16. _____
5. _____	17. _____
6. _____	18. _____
7. _____	19. _____
8. _____	20. _____
9. _____	21. _____
10. _____	22. _____
11. _____	23. _____
12. _____	24. _____
	25. _____

А. Захоплення запорожцями, очолюваними Петром Сагайдачним, міста Кафа. **Б.** Вчинення Оленою Завісною подвигу під час облоги польськими військами містечка Буша. **В.** Реконструювання з ініціативи князя Федора Коріятовича замку Паланок. **Г.** Заснування козаками сторожового укріплення Домаха. **Д.** Розгортання битви між річпосполитськими і козацькими військами біля теперішнього села П'ятка. **Е.** Проведення в 1429 р. з'їзду (конгресу) європейських правителів. **Є.** Розгортання битви між козацькими та польськими військами біля сучасного міста Жовті Води. **Ж.** Заснування польським магнатом Андрієм Потоцьким міста Станиславів. **З.** Заснування Дмитром Вишневецьким першої Січі на острові Мала Хортиця. **И.** Розгортання битви литовсько-руського війська з монголами біля ріки Сині Води. **І.** Захоплення князем Романом Мстиславовичем столиці і набуття титулу «самодержця всієї Русі». **К.** Розгортання Хотинської війни. **Л.** Надрукування Іваном Федоровичем «Апостола» та «Букваря». **М.** Розгромлення козаками, очолюваними Кіндратом Булавиним, московського карального загону в селі Шульгинка (теперішнього Старобільського району), що започаткувало масштабне повстання. **Н.** Спорудження за сприяння Великого князя Литовського Вітовта Дашівського замку. **О.** Розгортання битви між польськими і козацькими військами в урочищі Солониця. **П.** Заснування масонської ложі «Понт Евксинський». **Р.** Спорудження Свято-Троїцького монастиря-фортеці в селі Межиріч. **С.** Укладення Зборівського мирного договору між Річчю Посполитою та Військом Запорозьким. **Т.** Розгортання повстання проти військових поселень довкола та у містечку Чугуїв. **У.** Скликання «чорної ради», де Івана Брюховецького обрано очільником Гетьманщини. **Ф.** Розгромлення козаками Війська Запорізького московитської армії біля міста Конотоп. **Х.** Виникнення однієї з перших згадок про українських козаків (захоплення татарського корабля біля теперішнього села Тягинка). **Ч.** Надання містечку Трахтемирів статусу резиденції реєстрових козаків. **Ц.** Розгортання битви між козацькими та польськими військами біля теперішнього села Пилява.

Завдання для учасників III етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з історії

10 КЛАС

Максимальний час виконання завдань – 4 години

Максимальна кількість балів – 124

I. Прочитайте запитання, що їх укладено відповідно до формату гри «Що? Де? Коли?». Запишіть логічні відповіді на ці запитання. *Кожна правильна відповідь – 1 бал. Всього – 10 балів.*

1. Колись жив і творив маловідомий письменник Іван Филипчак. Одним із його історичних творів є повість «Княгиня Романова». Чиєю дружиною і матір'ю була головна героїня повісті?
2. Сучасні студенти відпочивають під час зимових і літніх канікул. А керівництво Харківського університету в перші роки його існування вимушено запровадило додаткові, які називалися «брудними». Що то за вакації і коли вони тривали?
3. В одному з віршів Тарас Шевченко звертався до відомого історичного діяча, кажучи: «Мир душі твоєї», а далі: «Отаке-то, Зіновію, / Олексіїв друже!». Яке село сучасної Черкаської області згадано в назві поезії?
4. У поемі «Невольник» Тарас Шевченко писав: «Ляхи були – усе взяли, / Кров повипивали!.. / А ___ і світ Божий / В пута закували». Яке слово пропущено в уривку?
5. Він прожив недовго, але яскраво. Брав активну участь у суспільних подіях, був громадівцем, карався в заслання на півночі Росії. П'ятнадцять років присвятив науці, записав кількадесят тисяч обрядових пісень, 300 казок тощо. За словами Івана Франка, створив «живу картину життя й побуту українського люду». Назвіть найвідоміший його вірш, покладений на музику.
6. Він народився не в Україні. Певний час працював учителем. За значні досягнення його називають «українським Генріхом Шліманом». Коли (рік) він здійснив своє найвидатніше відкриття?
7. Іван Франко був одним з найвидатніших літераторів кінця XIX – початку XX століть. Кого він називав «одиноким чоловіком серед українських письменників»?
8. Видатний художник, уродженець міста Чугуїв, що в Харківщині, Ілля Рєпін якось сказав, що йому намалювати портрет легше, ніж _____. Яке порівняння висловив живописець?
9. Найперша з них постала в Греції, в Україні – сто років тому. Дуже уславився її секретар, поліглот, орієнталіст. Її урочисто відкрили в той день, коли народився той, хто її очолює тепер. Коли (день, місяць, рік) її урочисто відкрито?
10. Грузин за його допомогою добереться до Єрусалима, китаєць – до Пекіна, курд – до Карса, турок – до Кааби, чуваш – до Москви, а німець узагалі весь світ пройде. Куди за його допомогою потрапить українець, а також – росіянин, якщо українець не шануватиме рідної мови.

II. Прочитайте крилаті вислови, гасла, фрази, що стали крилатими. Укажіть роки їх появи. *Кожна правильна відповідь – 1 бал. Всього – 12 балів.*

1. «Veni, vidi, vici».	7. «Гвардія помирає, але не здається!»
2. «Бостонське чаювання».	8. «Кривава неділя».
3. «Вітчизна в небезпеці!»	9. «Сердечна угода».
4. «Мир хатинам – війна палацам».	10. «Потьомкінські села».
5. «Революція поїдає своїх дітей».	11. «Весна народів».
6. «Від великого до смішного – один крок».	12. «Україна для українців!»

III. Прочитайте логічні трійки понять. Установіть їх спільні та відмінні ознаки в розрізі окремо взятої трійки. Застосуйте поняття в історичному контексті і сформулюйте висновки для кожної трійки. *Установлення спільних та відмінних ознак, застосування – 0–2 бали (0 – відповідь відсутня, 1 – відповідь часткова, 2 – відповідь вичерпна) за кожне поняття (6 балів за трійку). Наявність висновків – 1 бал за трійку. Разом – 7 балів за трійку. Всього – 21 бал.*

1. Автономія – національно-культурна, національно-персональна, національно-територіальна.
2. Господарство – привласнювальне, відтворювальне, натуральне.
3. Монархія – абсолютна, конституційна, дуалістична.

IV. Розв'яжіть кросворд. У виокремлених клітинках отримуєте поняття. Поясніть його значення. Визначте і запишіть тему кросворду. *Кожне правильно відгадане ім'я, прізвище чи прізвище – 1 бал. Визначення поняття – 0–2 бали. Назва теми – 1 бал. Всього – 16 балів.*

VI. Прочитайте документ. Дослідивши його текст, заповніть таблицю, відповідаючи на поставлені запитання. Кожне правильне заповнення секторів 1–5 – 1 бал, секторів 6–8 – 0–2 бали (0 – відповідь відсутня або неправильна, 1 – відповідь часткова, 2 – відповідь вичерпна). Дотримання формату таблиці – 1 бал. Всього – 12 балів.

АВЕРКІЙ ГОНЧАРЕНКО
ПОЛК. АРМІЇ УНР

Ще в ніч з 26 на 27 січня я мав розмову по прямому дроту з Муравйовим. Його вимога у формі наказу звучала так: «Прігатовіться к встрече пабеданоснай краснай армії, прігатовіть абед. Заблужденія юнкероф пращаю, а афіцероф всьоравно расстреляю».

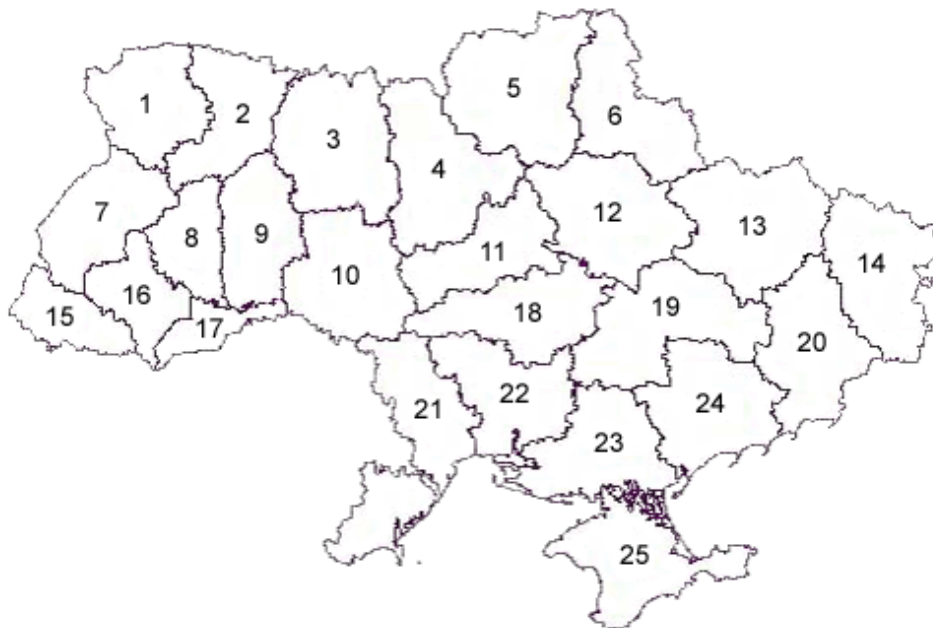
Я відповів, що до зустрічі все готове.

По перевірці після бою не було в Студентській Сотні мого брата, хоч під час бою пораненим він не був, бо не було його і в шпитальному вагоні. При докладнім особистім перегляді я довідався, що немає цілої чоти Студентської Сотні, до 30 людей, хоч командир сотні все запевняв, що вони ось-ось надійдуть. Вислав я розвідку, затримав ешелон — та все було даремно. Про долю брата і його товаришів довідався я вже багато пізніше. Вони, відступаючи, очевидно, для скорочення дороги, пішли на світло, на ст. Крути, а там зі сходу надійшли якраз большевики; після того й розігралася ще раз кривава драма... Їх не розстрілювали, а кололи багнетами, що я ствердив уже в Києві, в час похорону брата та його товаришів.

Назва джерела про подію (звідки?)	Дата події (коли?)	Назва події (що?)	Дійова/і особа/и події (хто?)	Місце (сучасне) події (де?)	Причини події (чому?)	Перебіг події (як?)	Наслідки події (результат?)
					1. 2.		1. 2.

VII. Розкрийте зміст теоретичного питання. Тема. «"Українське питання" в діяльності іншонаціональних політичних партій та організацій на початку ХХ ст.». Візьміть до уваги, що оцінюватимуться такі критерії: • відповідність змісту викладу умові завдання – 0–3 бали (тут і далі – 0 балів – не виконано; 1–2 бали – виконано частково; 3 бали – виконано повністю); • знання та аргументоване, достатнє для розкриття теми, застосування основних історичних категорій: історичної хронології; термінології; персоналістики; географії; джерелознавства – 0–3 бали; • з'ясування причинно-наслідкових зв'язків – 0–3 бали; • логічність та послідовність викладу матеріалу – 0–3 бали; • наявність висновків – 0–3 бали; • виявлення загальної ерудиції – 0–3 бали; • дотримання вимог сучасної української мови – 2 бали. Всього – 20 балів.

VIII. Розгляньте адміністративну карту сучасної України. У таблиці біля кожної цифри запишіть відповідну назву області чи республіки і літеру, що позначає подію, яка в тій області чи республіці відбулася. *Кожна правильно встановлена відповідність – 1 бал. Всього 25 балів.*

1.	_____	13.	_____
2.	_____	14.	_____
3.	_____	15.	_____
4.	_____	16.	_____
5.	_____	17.	_____
6.	_____	18.	_____
7.	_____	19.	_____
8.	_____	20.	_____
9.	_____	21.	_____
10.	_____	22.	_____
11.	_____	23.	_____
12.	_____	24.	_____
		25.	_____

А. Закладання Нікітського ботанічного саду. **Б.** Створення за ініціативи Павла Пестеля філії таємного Південного товариства у місті Тульчин. **В.** Розгортання битви між українськими та польськими військами біля **теперішнього** містечка Берестечко. **Г.** Заснування Нової Січі. **Д.** Спорудження валлійцем Джоном Юзом металургійного заводу і заснування промислового селища. **Е.** Утворення антимонархічного таємного «Товариства об'єднаних слов'ян». **Є.** Видання о. Августином Волошином газети «Наука». **Ж.** Народження ідеолога українського націоналізму Дмитра Донцова. **З.** Заснування першого українського спортивно-пожежного товариства «Січ». **И.** Скликання загальної козацької ради, де частина підданих Війська Запорозького присягнули московському цареві. **І.** Започаткування Марком Кропивницьким діяльності першого вітчизняного професійного театру підросійської України. **К.** Започаткування спорудження німецьким підприємцем Густавом Гартманом найпотужнішого в підросійській Україні тепловозобудівного заводу. **Л.** Створення Головної Руської Ради. **М.** Написання Миколою Аркасом першої україномовної «Історії України-Русі». **Н.** Завершення будівництва першої залізниці підросійської України. **О.** Народження Григорія Сковороди. **П.** Надрукування Іваном Федоровичем Острозької Біблії. **Р.** Набуття містом Глухів статусу столиці Гетьманщини. **С.** Укладення Бучацького мирного договору між Річчю Посполитою та Туреччиною. **Т.** Видання Ізмаїлом Срезневським історично-літературного збірника «Запорожская старина». **У.** Заснування Олешківської Січі. **Ф.** Розгортання битви між козацькими та польськими військами біля теперішнього села Жванець. **Х.** Заснування польським магнатом Станіславом Потоцьким дендрологічного парку «Софіївка». **Ч.** Розгортання селянського повстання під провідництвом Лук'яна Кобилиці. **Ц.** Заснування гімназії вищих наук у місті Ніжин.

Завдання для учасників III етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з історії

11 КЛАС

Максимальний час виконання завдань – 4 години

Максимальна кількість балів – 124

I. Прочитайте запитання, що їх укладено відповідно до формату гри «Що? Де? Коли?». Запишіть логічні відповіді на ці запитання. *Кожна правильна відповідь – 1 бал. Всього – 10 балів.*

1. На його скульптурному бюсті за наказом французького міністра викарбовано латиною: «У неба вкрав блискавку, а в тиранів – скіпетри». Хто він, який зображений на одній із найпопулярніших у світі грошових купюр?

2. На Русі намагалися обходитися без них, і вмілим майстрам це часто вдавалося. Наприкінці XVIII ст. без них Яків Погребняк спорудив те, що описав Олесь Гончар у романі «Собор». Аж до початку XIX ст. будинки іноді спалювали лише для того, щоби їх добути. Про що мовиться?

3. Їх – два, які названо за порами року, коли вони відбулися. Та, фактично, перший затягнувся в наступну пору, а другий відбувався в попередню. Перший очолювала людина з подвійним прізвищем, другий – той, який у першому керував штабом. Перший тривав п'ять місяців, другий – неповний місяць. Під час першого подолано близько двох з половиною тисяч кілометрів, під час другого – у п'ять разів менше. Перший закінчився доволі успішно, другий – невдало. Коли (*дні, місяці, роки*) вони відбулися? Як називаються?

4. Так влада відреагувала на «перукарів», що, однак, призвело до зростання їх кількості. У бюрократичних колах його шифрували як «сім-вісім». Авторство належало «батькові колгоспників». Тоді його вважали і тепер вважають «драконівським», «середньовічним», надзорстким. Його народна назва вміщує чотири слова, одне з котрих числівник. Коли (*день, місяць, рік*) він з'явився?

5. Найвідомішою є, звичайно, та, що на Півдні, а точніше, їх було вісім. Доволі відома і та, що створена в горах, на Заході, але вона існувала кілька місяців. Трохи триваліше діяла та, що на Півночі, яку заснував персонаж із гоголівським псевдонімом. Назвіть їх усіх.

6. Гандбол в Україні називають «ручний м'яч». А які ігрові види спорту українською мовою називали «кошиківка», «відбиванка», «сітківка»?

7. Фотографію, що зафіксувала відомий епізод п'ятнадцятої сесії Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй, придбала італійська взуттєва фірма й широко використовувала в рекламі. Назвіть ім'я й прізвище особи, яка була зображена на світліні.

8. У Молдови – «Наша мова», у Румунії – «Прокинься, румуне!», у Чехії – «Де дім мій?», у Чорногорії – «О світла травнева зоре». А в Україні?

9. Одну із поем Тарас Шевченко присвятив другові Якову де Бальмену. В її рядках є два слова, які часто повторювали майданівці в дні революції Гідності. Ті слова часто цитував герой, перший загиблий, Сергій Нігоян. Укажіть два Кобзареві слова.

10. Прочитайте уривок, який записано найпоширенішою міжнародною мовою: «Kaj en granda familio, / pova kaj libera, / ne forgesu rememori / min per vort sincera». Автор цього вірша помер на 26 років раніше, ніж з'явився перший словник цієї міжнародної мови. «Попрацюйте» перекладачем і процитуйте поетичні рядки мовою оригіналу.

II. Прочитайте крилаті вислови, гасла, фрази, що стали крилатими. Укажіть роки їх появи. *Кожна правильна відповідь – 1 бал. Всього – 12 балів.*

1. «Постріл "Аврори"».

2. «Червоний терор».

3. «Революція у спальному вагоні».

4. «Велика депресія».

5. «Над Іспанією безхмарне небо».

6. «П'ята колона».

7. «Другий фронт».

8. «Холодна війна».

9. «Золотий вересень».

10. «Свобода народам! Свобода людині!»

11. «Новий порядок».

12. «Ні кроку назад!»

III. Прочитайте логічні трійки понять. Установіть їх спільні та відмінні ознаки в розрізі окремо взятої трійки. Застосуйте поняття в історичному контексті і сформулюйте висновки для кожної трійки. *Установлення спільних та відмінних ознак, застосування – 0–2 бали (0 – відповідь відсутня, 1 – відповідь часткова, 2 – відповідь вичерпна) за кожне поняття (6 балів за трійку). Наявність висновків – 1 бал за трійку. Разом – 7 балів за трійку. Всього – 21 бал.*

1. Війна – загарбницька, національно-визвольна, гібридна.

2. Економіка – ринкова, командно-адміністративна, тіньова.

3. Націоналізм – інтегральний, буржуазний, радикальний.

IV. Розв'яжіть кросворд. У виокремлених клітинках отримуєте поняття. Поясніть його значення. Визначте і запишіть тему кросворду. *Кожне правильно відгадане ім'я, прізвище чи прізвисько – 1 бал. Визначення поняття – 0–2 бали. Назва теми – 1 бал. Всього – 16 балів.*

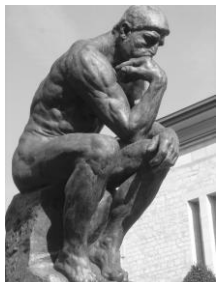
1												
					2							
					3							
4												
				5								
					6							
		7										
		8										
9												
10												
			11									
12												
				13								

1. Генерал-фельдмаршал, начальник Генерального штабу (фактично головнокомандувач) військ Німеччини, рейхспрезидент (1925–1934). 2. Президент Принстонського університету, що в Сполучених Штатах Америки, автор програми «Чотирнадцять пунктів», лауреат Нобелівської премії миру, двадцять восьмий президент (1912–1921). 3. Юрист, революціонер, керівник антиавстрійського повстання в Угорщині, верховний правитель: диктатор (травень – серпень 1849). 4. Виходець із родини, найімовірніше, шведського походження, державний та військовий діяч Фінляндії, головнокомандувач, президент (1944–1946). 5. Лорд, віце-король Індії (1899–1905), автор лінії розмежування, що є основою сучасного українсько-польського кордону, в британському уряді міністр закордонних справ (1919–1924). 6. Син польського короля Владислава I Локетка, останній представник династії П'ястів, король Русі, правитель королівства Польського: король (1333–1370). 7. Представник аристократичної верхівки, підписант декларації – «першої ластівки» створення єврейської держави в Палестині, очільник британського уряду: прем'єр-міністр (1902–1905). 8. Адмірал, головнокомандувач австро-угорського флоту, регент Угорського королівства (1920–1944). 9. Журналіст, політик, голова Паризької мирної конференції, співавтор Версальського мирного договору, очільник уряду Франції: прем'єр-міністр (1906–1909). 10. Донька Птолемея XII, остання правителька Давнього Єгипту: цариця (51–48 до н. е., 47–30 до н. е.). 11. Національний герой, головнокомандувач армії Сполучених Штатів Америки під час війни за незалежність, перший президент (1789–1797). 12. Виходець зі словацько-німецької родини, філософ, політичний і державний діяч Чехословаччини, перший президент (1918–1935). 13. Очільник національної революції в Туреччині, перший президент (1923–1938).

V. Розгляньте зображення історично-культурних пам'яток. Назвіть імена й прізвища (за наявності) їх авторів, творців. Кожна правильна відповідь – 1 бал. Всього – 8 балів.

А

Б

В

Г

Д

Е

Ж

З

VI. Прочитайте документ. Дослідивши його текст, заповніть таблицю, відповідаючи на поставлені запитання. Кожне правильне заповнення секторів 1–5 – 1 бал, секторів 6–8 – 0–2 бали (0 – відповідь відсутня або неправильна, 1 – відповідь часткова, 2 – відповідь вичерпна). Дотримання формату таблиці – 1 бал. Всього – 12 балів.

Просимо вибачення за те, що Вам вимушено запропоновано російськомовний текст. Саме так документ перекладено, передруковано та архівовано Комітетом державної безпеки УРСР

Статья из газеты "Крист унд вельт"
от 27 апреля 1962 года

Смерть из газового пистолета

10 мая 1959 года СТАШИНСКИЙ вылетел в Мюнхен. Он знал, что ему предстоит выполнить самое трудное задание.

СТАШИНСКИЙ снял оружие с предохранителя, поднялся по лестнице и хотел ждать свою жертву в бельэтаже, однако, ему помешали. По лестнице спускалась какая-то женщина. Агент пропустил её, повернувшись лицом к лифту. Когда женщина вышла из дома, в дверь вошёл БАНДЕРА. СТАШИНСКИЙ медленно пошёл навстречу ему. БАНДЕРА всё ещё возился с дверным замком. Убийца соблюдал спокойствие. Он наклонился, чтобы якобы завязать шнурок ботинка, пока БАНДЕРА не закрыл домашнюю дверь. Держа в правой руке пистолет-шприц, завернутый в газету, он даже обменялся несколькими словами с БАНДЕРОЙ, прежде чем в упор расплыть в лицо шефа ОУН ампулы с ядом. Поспешно раздавив свою противоядную ампулу, он, не оборачиваясь вышел из дома. Он снова забросил оружие в ручей Кёгельмльбах и в этот же день, 15 октября, выехал во Франкфурт. В отеле "Висбаден" он снял номер, как некий господин "КОВАЛЬСКИЙ". На следующее утро он сидел в самолёте, а через несколько часов докладывал об успешном выполнении задания в центре разведки, в Карлсхорсте.

Назва джерела про подію (звідки?)	Дата події (коли?)	Назва події (що?)	Дійова/і особа/и події (хто?)	Місце (сучасне) події (де?)	Причини події (чому?)	Перебіг події (як?)	Наслідки події (результат?)
					1. 2.		1. 2.

VII. Розкрийте зміст теоретичного питання. Тема: «Репресії комуністичного тоталітарного режиму в Україні у період німецько-радянської війни». Візьміть до уваги, що оцінюватимуться такі критерії: • відповідність змісту викладу умові завдання – 0–3 бали (тут і далі – 0 балів – не виконано; 1–2 бали – виконано частково; 3 бали – виконано повністю); • знання та аргументоване, достатнє для розкриття теми, застосування основних історичних категорій: історичної хронології; термінології; персоналістики; географії; джерелознавства – 0–3 бали; • з'ясування причинно-наслідкових зв'язків – 0–3 бали; • логічність та послідовність викладу матеріалу – 0–3 бали; • наявність висновків – 0–3 бали; • виявлення загальної ерудиції – 0–3 бали; • дотримання вимог сучасної української мови – 2 бали. Всього – 20 балів.

VIII. Розгляньте адміністративну карту сучасної України. У таблиці біля кожної цифри запишіть відповідну назву області чи республіки і літеру, що позначає подію, яка в тій області чи республіці відбулася. *Кожна правильно встановлена відповідність – 1 бал. Всього 25 балів.*

1. _____	13. _____
2. _____	14. _____
3. _____	15. _____
4. _____	16. _____
5. _____	17. _____
6. _____	18. _____
7. _____	19. _____
8. _____	20. _____
9. _____	21. _____
10. _____	22. _____
11. _____	23. _____
12. _____	24. _____
	25. _____

А. Скликання першого Курултаю кримськотатарського народу. **Б.** Розташування ставки Адольфа Гітлера «Вервольф». **В.** Спорудження Дніпровської гідроелектростанції (ДніпроГЕСу). **Г.** Схвалення Українською Національною Радою Акта Злуки між Українською Народною Республікою та Західно-Українською Народною Республікою. **Д.** Захоплення та утримання Лютізького і Букринського наступальних плацдармів. **Е.** Проголошення повстанської республіки зі столицею в містечку Колки. **Є.** Спорудження Південного машинобудівного заводу – теперішнього виробничого об'єднання «Південмаш». **Ж.** Спорудження металургійного заводу «Азовсталь». **З.** Створення Іваном Кавалерідзе монумента (першого в підросійській Україні) Тарасові Шевченку. **И.** Перебування Директорії та уряду Української Народної Республіки в місті Проскурів. **І.** Проголошення селянської Холодноярської республіки. **К.** Закінчення Другого зимового походу армії Української Народної Республіки. **Л.** Проголошення незалежності Карпатської України. **М.** Оголошення Никифором Григор'євим універсалу «До українського народу», що започаткував масштабне антибільшовицьке повстання. **Н.** Започаткування так званого стаханівського руху. **О.** Розгортання боїв між вояками легіону Українських січових стрільців та російської армії на горі Маківка. **П.** Проголошення селянської антиденікінської республіки зі столицею в теперішньому містечку Баштанка. **Р.** Розгортання Татарбунарського повстання. **С.** Розгортання Чортківської офензиви. **Т.** Заснування Революційної української партії. **У.** Створення біосферного заповідника «Асканія-Нова». **Ф.** Видання першої україномовної газети підросійської України «Хлібороб». **Х.** Розгортання першого бою між Українською повстанською армією та німецькими військами в місті Володимирець. **Ч.** Спорудження резиденції митрополитів Буковини і Далмації. **Ц.** Здійснення німецькими карателями масового вбивства жителів теперішнього міста Корюківка.